

і кораблів для їх перевезення надали Португалія, Італія, Німеччина, Мальта і Франція. Але, як з'ясувалося згодом, Франція допомагала одночасно й Хайраддіну.

Командувачем сухопутної об'єднаної армії був призначений воєначальник Карла V дю Гваст, флотом – генуезець Адреа Доріа, який вважався найвидатнішим флотоводцем свого часу.

16 червня 1535 р. об'єднані сили підійшли до Тунісу, а на інший день почалася висадка десанту. Як і під час захоплення Тунісу Барбаросою рік тому, на шляху наступаючих знову опинилося Гулетт. Його облога почалася у двадцятих числах червня, але тільки в середині наступного місяця вони зважилися на штурм. За підтримки артилерії зі сухопутних і морських баталій армія, розділена на три корпуси, кинулася на пролом [4].

У Гулетті під керівництвом Хайраддіна знаходилося сім тисяч чоловік, в основному турецьких яничарів, які здобули собі славу хоробрих воїнів. На їх майстерність і доводилося сподіватися Барбаросі, оскільки проти нього виступала армія не менше професійна, але у багато разів численніша [2].

Яничари зустріли наступаючих лютим опором, однак вогонь рушниць і гармат іспанців був настільки сильний, що спричиняв страшні спустошення в рядах захисників Гулетту. Воно протрималося недовго, після чого Хайраддін з уцілілими яничарами відступив безпосередньо у Туніс, а переможці зібралися на військову раду [4].

Діяльність Хайраддіна Барбароси II підтримував лише Сулейман Пишний і його однодумці, адже за рахунок його піратських нападів вони збагачувалися. Усі інші лише потерпали та несли втрати.

Союзниками Ацора були Сулейман Пишний, тому що призначив Хайраддіна командувачем усім турецьким флотом і одночасно бейлербеем Африки; французький король Франциск I, який допомагав у боротьбі проти Карла V.

Ворогами стали Карл V, який вів постійну боротьбу з Барбаросою за збереження власних земель.

Наслідки діяльності головнокомандувача для сучасників не можна назвати позитивними – враховуючи те, що Хайраддін Барбароса II був піратом. Його діяльність характеризувалася нападами на міста і захопленням вільних людей, яких він перетворював на рабів.

А для нащадків – Хайраддін залишиться людиною, яка не була звичайним розбійником. Йому був притаманний талант воєначальника й організатора, видатного моряка, який також продемонстрував себе як корсар, і як адмірал флоту султана.

Марнославний Барбароса не задовольнився однією лише прижиттєвою славою, а побажав, щоб нащадки навіки зберегли пам'ять про нього. Він спорудив чудову мечеть і монументальний мавзолей, в якому згідно з останньою волею і був похований [5].

Довгий час після його смерті кожен турецький корабель, що виходив із бухти Золотий Ріг, віддавав почесний салют перед мавзолеєм, а команда молилася за найбільшого турецького мореплавця та могутнього середземноморського пірата. Пам'ять про Хайраддіна Барбаросу II збереглася серед послідовників ісламу, знайшовши вираження у присвяченій йому героїчній легенді [3].

Отже, неможливо точно сказати, чи турецький мореплавець, могутній середземноморський пірат був злом чи благом для жителів узбережжя Алжиру. Постать історичного діяча не може бути однозначною для всіх, адже кожен має власний погляд на його діяльність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кондратевич Т. В. Вся правда о турецком Адмирале Барбароссе: [Електронний ресурс] / Т. В. Кондратевич. – Режим доступу: <http://velikolepnyj.ru/istorija/vsya-pravda-o-tureckom-admirale-barbarossa/>
2. Муромов И. Хайраддин Барбаросса: [Електронний ресурс] / И. Муромов. – Режим доступу: http://polbu.ru/muromov_adventurers/ch08_i.html
3. Хайр ад-Дін Барбаросса. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D0%B0%D0%B9%D1%80_%D0%B0%D0%B4%D0%94%D1%96%D0%BD_%D0%91%D0%B0%D1%80%D0%B1%D0%B0%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B0
4. Хайраддин Барбаросса II. – Режим доступу: http://corsairs-harbour.ru/articles.php?article_id=17
5. Хайраддин Барбаросса II. – Режим доступу: <http://historic.ru/books/item/f00/s00/z0000216/st012.shtml>
6. Хайр-ад-Дин Барбаросса. – Режим доступу: http://www.peoples.ru/state/criminal/thief/hayreddin_barbarossa/

Семеген О.

Науковий керівник – доц. Ляхманюк Т. В.

ІСТОРИЧНИЙ ПОРТРЕТ ОРУДЖА БАРБАРОСИ I (1473–1518 РР.)

Здавалося, що в сучасному світі піратство давно втратило свою первісну грізну подобу й масштаби, залишившись пригодицькою казкою для малюків. Однак зростання кількості розбійних нападів у морі та в повітрі, схоже, заперечують цю легковажну тезу і посилюють актуальність даної статті. Причинами такої реінкарнації є соціальна природа й джерела піратства, історія якого налічує понад три тисячі років.

Орудж (1473–1518 рр.) – відомий османський корсар Середземномор'я початку XVI ст. У літературі зустрічаються різноманітні варіанти написання його імені – Орудж, Хорук, Хоруш, Харуджі.

Деякі автори вважають, що Арудж мав прізвисько Барбаросса (тобто «Рижобородий»).

Про нього казали: «Арудж Барбаросса – безстрашний пірат, якому все вдавалося».

Мета дослідження: прослідкувати процес становлення Аруджа Барбаросси як особистості; дослідити ранні роки життя; визначити етапи формування його як пірата і як людини; простежити принципи політики Аруджа Барбаросси; розглянути цю історичну постать на тлі сучасності.

Арудж Барбаросса народився в 1473 р. на острові Лесбос у багатодітній сім'ї. Його батько Якуб-ага був турком албанського походження, а мати – із Греції. Покинувши військову службу, Якуб-ага зайнявся гончарним ремеслом. Дві сестри Аруджа виховувалися і виростили як християнки, одна з них із часом стала черницею. Старші брати Арудж та Ісхак зайнялися фінансовими операціями; двоє інших – Ільяс і Хизир – взяли приклад із Аруджа та пов'язали свою долю із морем.

Після того, як Якуб-ага став гончарем й купив човен, щоб торгувати своєю продукцією, чотири сина допомагали своєму батькові в його бізнесі. З цього можна зробити висновок, що їхня сім'я була достатньо заможною і молоді роки юного завойовника не були важкими. Хоча більшість свого часу Арудж проводив біля батька, допомагаючи йому в господарстві.

У 16-річному віці, молодий завойовник прийняв іслам та узяв ім'я Арудж. Це сталося після захоплення турками острова Лесбос, де він жив, після цього Арудж добровільно поступив на турецько-піратське судно.

Поступивши в османський флот, Арудж з братами плавали юнгами, потім матросами, беручи участь у морських боях із родоськими лицарями з військово-чернечого ордену св. Іоанна Єрусалимського.

Арудж і його брат Ільяс зайнялися корсарством, оперуючи на морських комунікаціях Леванту (між Анатолією, Сирією та Єгиптом), тоді як Хизир діяв в Егейському морі, базуючись у Фессалоніці. Поступово брати набули досвіду і знань у найрізноманітніших сферах, вільно володіли арабською, турецькою та італійською мовами, трохи говорили по-іспанськи [4].

Вже коли Аруджу було 20 років він відрізнявся надзвичайною відвагою і сміливістю, будучи при цьому нещадним. Одного разу під час бою він був полонений християнами, після чого засланий на острів Родос. Проте, незабаром йому вдалося за допомогою свого брата втекти з полону [2].

Після повернення з полону молодий але вже «загартований» Арудж знову повертається до своєї минулої професії. Але не задовольнившись роллю рядового пірата, Арудж збунтував команду та захопив корабель на якому й став ватажком. Він згуртував навколо себе дрібні піратські флотилії та незабаром став серйозно загрожувати суднам християнських держав. Справа дійшла до того, що в 1504 р. Арудж не побоявся захопити дві галери самого Папи Римського [1].

Протягом наступних років Барбаросса вдало проводив свої морські загарбницькі набіги на сусідні держави. Так, його війська розорили Валенсію, де взяли ще 4 трофеї, потім пішли до Аліканту і в районі Малаги оволоділи іспанською галерою. У наступні місяці вони ще кілька разів успішно нападали на іспанські кораблі.

У серпні 1514 р. Арудж і Хизир почали облогу Біджан. Десант, висаджений з 12 кораблів, був підтриманий повстанцями зі сусідніх гір. Вони увірвалися у місто, заволоділи старою фортецею і взяли в облогу новий іспанський замок, який розміщувався поблизу пляжу. «Однак – повідомляє Лев Африканський – у першій же битві було вбито 100 турків із числа найхоробріших та 400 горян, і горяни не захотіли туди більше повертатися. Усі жителі гір, які прийшли до нього на допомогу, пішли, не питаючи його дозволу, коли настав час посіву, і багато турецьких солдатів відійшли також». Коли з Майорки прибули іспанські підкріплення, Арудж із вірними йому соратниками пішов у Сеуту (Марокко) розорив це портове місто, а потім захопив алжирське місто Жіжель (суч. Джиджел) населення якого перейшло на його сторону. Спираючись на нову базу в Жіжелі, корсари провели кілька успішних операцій у Західному Середземномор'ї. У Тунісі вони оволоділи портом Махдія, потім спустошили прибережні райони Сицилії, Сардинії, Балеарських островів та Іспанії, захопивши там три великих судна [4].

У 1516 р., об'єднавшись із Куртоглу, брати корсари взяли в облогу замок на острові Ельба, а потім здійснили похід до узбережжя Лігурії і там захопили 12 та пошкодили 28 кораблів.

Широкий резонанс мало взяття Аруджем міста Алжиру. Після смерті іспанського короля Фердинанда V жителі міста відмовилися присягати на вірність новому королю Карлосу I (майбутньому імператору Священної Римської імперії Карлу V) і звернулися за допомогою до Аруджа. Навесні 1516 р. його війська зайняли Мігіджу, Джиджел і вступили в Алжир. Однак йому не вдалося узяти острівну фортеця Пеньон. Її гармати безперервно бомбардували житлові квартали та завдавали місту значних руйнувань.

Після того як Арудж зрадницьки вбив місцевого шейха Салема ат-Тумі, корсари і повстанці проголосили його султаном, наказавши карбувати його ім'я на алжирських монетах. Представників знаті, незадоволених новими порядками, Барбаросса запросив на урочисте моління в головну мечеть. Там їх і зарізали. Відрубані голови «заколотників» були виставлені на вулицях міста.

У палаці Дженіна Арудж скликав нараду, в якому, поряд із корсарами, були присутніми представники духовенства, міських торговців і ремісників. Новий султан «просив їх поради та підтримки», потім оголосив про призначення членів дивана і посадових осіб уряду. Зміцнивши свою

владу в місті, Барбаросса почав вживати заходи подальшого зміцнення оборони та посилив блокаду Пеньону. У вересні 1516 р. іспанська ескадра під командуванням адмірала дона Дієго де Віри підійшла до Алжиру і висадила на берег більше 3 тисяч солдат. Арудж на чолі своїх людей атакував ворога. 4 жовтня в битві на річці Уед-ель-Харраш поблизу м. Алжир іспанський десант був ущент розбитий.

Протягом 1516–1517 рр., Барбаросса розгромив війська володаря Тенеса Мулая Абу Абдаллаха, васала іспанського короля, взявши Медею, Міліану, Тенес та інші поселення. Навесні 1517 р. його війська рушили на столицю Абдальвадідів – місто Тлемсен, в битві під Сіді-Бель-Аббесі він розбив Армію Хаммама III Абу і вступив у Тлемсен, жителі якого відкрили йому ворота. Абу Хаммам утік із міста. Так Арудж скинув династію Абдальвадідів.

Для зміцнення своїх позицій в Північній Африці Барбаросса вирішив відмовитися від титулу султана Алжиру на користь турецького султана, на допомогу якого він розраховував. Султан погодився прийняти Алжир до складу Османської імперії як окремої провінції, призначивши Аруджа-беєм Алжиру та бейлербеєм Західного Середземномор'я. Крім того, він обіцяв надіслати Аруджу підкріплення – військових яничар, галери, гармати і боеприпаси [4].

Однак удача недовго супроводжувала Барбароссу. Він не зміг впоратися із натиском іспанського флоту, в результаті чого втратив безліч союзників і залишив Алжир на свого брата Хайрадіна. Взнявши під своє командування загін чисельністю півтори тисячі чоловік, він відправився у Марокко, сподіваючись заручитися допомогою місцевого султана. Однак іспанські війська наздогнали його, коли той переправлявся через річку Саладо. І хоча в Барбаросси була можливість сховатися, він вважав за краще не залишати своїх воїнів і загинув у цьому бою. Так завершилася історія пірата Аруджа Барбаросси [2].

Сучасний знавець історії піратства, поляк Яцек Маховський, дає свою версію смерті Аруджа: «Іспанські солдати, спокушені перспективою багатого здобичі, чутками про фантастичні скарби, які вивозили пірати з Алжиру, переслідували Барбароссу до самої річки Саладо.

Аруджу вдалося переправитися на інший берег, з якого він спостерігав безнадійну боротьбу свого ар'єргарду, що прикривав відступ. Глибоко зворушений героїзмом і вірністю своїх товаришів, він вирішив поспішити їм на допомогу. Знову переправившись зі своєю човною через річку, Барбаросса приєднався до захисників плацдарму. При цьому він прекрасно усвідомлював усю безнадійність становища. Через кілька годин переможні іспанці виявили на полі бою понівечений труп Барбаросси».

Як би там не було, але факт залишався фактом загинула людина, ім'я якої протягом довгого часу наводило жах на прибережні міста Середземного моря. Дізнавшись про це, християнська Європа зітхнула з полегшенням [1].

Арудж Барбаросса навіть після своєї смерті ще довго лякав ворогів просто своїм іменем у легендах та оповідях про пірата, який нічого не боявся. Також його образ використовують і в кінематографі. Так, у фільмі «Пірати Карибського моря» одну із головних ролей виконує Гектор Барбоса (у виконанні – Джоферрі Раша) як прототип пірата Аруджа Барбаросси.

Розповсюджена думка, що Арудж мав прізвище Барбаросса (тобто «Рудобородий»). Однак у «Британській енциклопедії» сказано: «Барбаросса – ім'я, яке християни дали родині грізних морських розбійників і турецьких адміралів XVI ст. – Аруджу (Гаруджу), Хизиру (Хайрадіну, Гайрадіну) та Гасану, сину Хайрадіна. У 1840 р. капітан Жан-Луї-Марі-Станіслав Валсін-Естергазі, автор історичного опису правління Османської імперії в Африці, висунув здогадку, що Барбаросса – Рудобородий – було просто перекрученням імені Баба Арудж (батько Арудж). Арабський же часопис цієї епохи, опублікований С. Ренгом і Ф. Денісом у 1837 р., ясно говорить про те, що ім'ям Барбаросса християни називали лише Хайрадіна».

Ймовірно, що прізвище «Рудобородий» йому дали пізніші автори.

У XX ст. ім'ям Аруджа було названо кілька підводних човнів ВМФ Туреччини [3].

Підводячи підсумки необхідно зазначити, що попри своє коротке життя (адже коли він загинув йому було лише 45 років) і нетривалий період правління Алжиром (біля 2 років), Арудж залишив вагомий слід в історії.

Беззаперечно, можна погодитися, що не кожен пірат може похвалитися таким значним списком перемог та звитяг як Арудж Барбаросса. Тай взагалі в історії піратства важко знайти особистість яка керувала країною і якби не втручання іспанського короля, то правління Аруджа на самому Алжирі не закінчилося б. Зважаючи на його завзятий характер та волно до нових звершень, то він здобув би і ще декілька територій, а можливо маючи й надалі таке везіння і хороші стосунки зі султаном, то можливо і б Османська імперія йому підкорилася. А на справді в 1518 р., доля йому не посміхнулася як це було до того. Адже протягом свого життя Арудж майже з кожної ситуації виходив переможцем та «щасливчиком». Судячи по деяких справах Барбаросси можна дійти висновку, що він був доволі дисциплінованим і суровим керівником. Ці навички з'явилися у нього ще з дитячого віку. Найбільше його жорстокість ми спостерігаємо тоді коли прийшовши до влади в Алжирі, він жорстоко розправляється над усіма невдоволеними його правлінням.

ЛІТЕРАТУРА

1. 100 великих авантюристов. – Режим доступу: <http://2уха.ru/100/avant.php?sto=8&pg=4>
2. Арудж Барбароса. – Режим доступу: http://objective-news.ru/tayni_piratov/arudzh-barbarossa.html
3. Арудж Барбароса. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Арудж_Барбаросса
4. Губарев В. Арудж: [Електронний ресурс] / Виктор Губарев. – Режим доступу: <http://www.privateers.ru/notorious-persons/aruj.html>

Поляк С.

Науковий керівник – доц. Лахманюк Т. В.

ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОЇ СТРУКТУРИ ОСМАНСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ЗА СУЛЕЙМАНА І ПИШНОГО

Османська імперія – ісламська монархічна держава турецької династії Османів. Періодом найвищого розквіту Османської імперії вважають правління Сулеймана I Пишного (1520–1566 рр.). Він був, мабуть, наймогутнішим із турецьких султанів за весь час існування Османської імперії. Під кінець XVI ст. Османська імперія займала площу в 2,5 млн. км², включаючи в себе землі у Південно-Східній Європі (разом із островами), на Близькому Сході (Передня Азія) і Північній Африці. Відтак, питання територіальної організації та внутрішньої структури Османської імперії в умовах правління Сулеймана I Пишного є актуальним.

Метою даної статті є обґрунтування внутрішньої структури Османської імперії за Сулеймана I Пишного.

Османська імперія (Оттоманська Порта) була заснована і під правлінням династії Османів проіснувала від приблизно 1300 р. до 1922 р. Османська імперія належала до типу степових імперій, але увібрала державні й культурні традиції завойованих земель. Через тюркське походження династії та панівну культуру Османську імперію в Європі й в Україні називали Туреччиною, її правителів султанами, а підданих – турками. Самі ж піддані Османської імперії іменували себе «османли» (прибличники Османа), а свою державу – Девлет-і Алійє-і Османіє («Висока Османська держава») або скорочено Девлет-і Алійє («Висока держава»).

Внутрішній лад Турецького (Османського) емірату в XVI ст. базувався на давніх нормах, встановлених ще у Конійському султанаті. Глава цієї держави (бей, потім султан) самостійно розпоряджався земельним фондом, який називався хас. Із нього в ленні володіння військових і духовних феодалів надавалися землі, які мали не лише утримувати цього феодала, але й приносити у державну казну певні податки. Законодавством султана Мурада I були затверджені дві форми феодалного володіння, які відрізнялися одна від одної за розмірами податків, що сплачувалися селянами, – тимар і зеамет.

Найбільшою адміністративно-військовою одиницею Османської імперії був бейлербейлік. Термін «бейлербейлік» поступово був заміщений терміном еялет [4, с. 89].

У перші роки правління Сулеймана I були утворені наступні бейлербейліки: 1522 р. – Дулькадар, 1533 р. – Ерзурум, Джезаїрі Бахрі Сефід (острови Егейського моря) і Джезаїрі Гарб (Алжир) [6, с. 249].

На 1527 р. бейлербейлік Караман мав у своєму складі 7 санджаків: Бейшехир, Аксарай, Ічїл, Нійде, Кайсері, Конья, Мараш [1, с. 652].

Джезаїрі Бахрі Сефід – острови Егейського моря, Кіпр, Галліполі, узбережжя Малої Азії та інші приморські райони Османської імперії. Ці території управлялися капудан-пашою («командуючий флотом»). Шляхом додавання санджаків Коджаелі, Суйла та Біга від бейлербейліка Анатолія, санджаків Інебахті, Айрибоз, Карлі-Елі, Містра, Міділі від бейлербейліка Румелія, у 1533 р. утворили даний бейлербейлік.

Бейлербейлік Алжир засновано в 1533 р. Найвідомішим бейлербеєм є Хайреддін Барбаросса (1518–1546). Окрім того, що тут був центр берберських піратів і работоргівлі, бейлербейлік був тією базою, з якої османи нападали на європейські кораблі у Західному Середземномор'ї. У західних звітах на 1534 р. в Османській імперії нараховувалося 9 бейлербейликів: Румелія, Анатолія, Рум, Караман, Діярбакир, Шам, Єгипет, Джезаїрі, Дулькадар.

Подальші завоювання Сулеймана Кануні призвели до зростання кількості бейлербейликів: 1535 р. – Мосул, Багдад, 1540 р. – Йемен, 1541 р. – Буда, 1546 р. – Басра, 1548 р. – Ван, 1552 р. – Темешвар, Шехрізор, 1555 р. – Лахса (Ель-Хаса, 1556 р. – Тріполі Лівійське, 1555–1557 р. – Абіссінія (Ефіопія). Ці бейлербейліки створювалися одразу після завоювання нових територій [1, с. 654].

У 1534 р. Багдад був без опору захоплений військами султана Сулеймана I під час османо-сефевідської війни 1532–1555 рр. У 1535 р. утворено бейлербейлік. Захоплення Багдада стало значним досягненням, як і пізніше приєднання Басри, адже відкривало шлях до нижньої Месопотамії з річками Тигр та Євфрат, і вихід до Перської затоки. Проте, перебуваючи під владою Османської імперії, Багдад увійшов у період занепаду, в результаті ворожнечі з Сефевідською імперією на сході. Найважливіші санджаки: Багдад, Хілле, Зенгабад, Ремахійє, Карадаа, Дженгюле, Джебавер.

Басра стала османським бейлербейліком у 1538 р., а в 1546 р. був призначений бейлербей. Коли Сулейман I встановив контроль над Багдадом, емір Рашид аль-Мугаміс, який правив у Басрі, добровільно визнав османську владу на цій території. Протягом XVI ст. Басра залишалася центром торгівлі між Османською імперією та Індією, також майданчиком для здійснення морських експедицій до Індійського